

עיר התורה שקרובה אליך

מרדכי מלכא

רב ואב"ד עיה"ק אלעד ת"ו

יו"ר ועדת סת"ם העולמית

הרבנות הראשית לישראל

לשכת הרבנות הראשית אלעד. ראש העין. הרצליה

בד"צ אלעד*בתי הוראה*שרותי דת*רישום נישואין*כשרות*מקואות*עירובין

The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

אור

פרשת וארא

המלך

חשיבה חיובית:

שמות פרק ה (כ) ויפגעו את משה ואת אהרן נציבים לקראתם בצאתם מאת פרעה: (כא) ויאמרו אלהים ירא יקוק עליכם וישפט אשר הבאשתם את ריחנו בעיני פרעה ובעיני עבדיו לתת חרב בידם להרגנו: (כב) וישב משה אל יקוק ויאמר אדני למה הרעתה לעם הזה למה זה שלחתני: (כג) ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה והצל לא הצלת את עמך: שמות פרק ו (א) ויאמר יקוק אל משה עתה תראה אשר אעשה לפרעה כי ביד חזקה ישלחם וביד חזקה יגרשם מארצו: (ב) וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני יקוק: (ג) וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב פאל שדי ושמי יקוק לא נודעתי להם: (ד) וגם הקמתי את בריתי אתם לתת להם את ארץ פנען את ארץ מגריהם אשר גרו בה: (ה) וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבדים אתם ואזכר את בריתי: (ו) לכן אמר לבני ישראל אני יקוק והוצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים והצלתי אתכם מעבדתם וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדלים: (ז) ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלהים וידעתם כי אני יקוק אלהיכם המוציא אתכם מתחת סבלת מצרים: שאלות

א { וקשה מדוע כאן נאמר למשה בלשון שונה מיתר המקומות "וידבר אלוקים ולא ה' ככל יתר המקומות?
ב { ועוד מה דיבר עם משה לא נתפרש אלא "ויאמר אליו אני ה' ודבר זה כבר נאמר בפי הקודמת?

ביאור תביעת הקב"ה שהכל לטובה

אולם נראה כי התורה מלמדת אותנו שיש שני דרכים לאדם לנהל את חייו דרך הראשון לחיות תמיד בעין ביקורתית ולחפש את החסרונות של עצמו ושל אחרים ותמיד מסתכל על מה שחסר ועיי"ו יהיה תמיד בעצבות ולא יוכל להיות בשמחה כי כל חשיבתו רק על השלילה, אולם דרך שניה שירגיל האדם את עצמו לחשיבה חיובית ותמיד יתבונן בטוב שיש לו ויחפש את הטוב שבכל דבר וישמח במה שהצליח להשיג וכאשר ירגיל עצמו לחשוב טוב על דבר ועל מצב יהיה בשמחה תמיד ויתעודד להמשיך ולעבוד את השם ביתר שאת ועוז, וזה בה לידי ביטוי ביחס לעצמו וכן ביחס לאשתו וביחס לחינוך ילדיו או תלמידיו וכן בעבודתו גם כלפי עובדיו כיון שכל מה דעביד רחמנא לטב עביד כאשר נבאר. ובזה נבין את דברי הקב"ה למשה שזה עצמו השייך משיב על טענת משה אשר טען למה הרעות ולא הבין כי כל דעביד רחמנא לטב עביד, וידבר אלוקים למשה שזה מידת הדין ויאמר אליו אני ה' היינו שאמר למשה גם מה שאתה רואה מידת הדין הוא נובע מרחמים כי כל דעביד רחמנא לטב עביד ועיי"ו קיצר את הגלות. וכ"כ האור החיים שמות פרק כ פסוק ב לבאר את הדיבור הראשונה מדוע כתב שני שמות השייך שכתוב אנכי יקוק אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים. וז"ל עוד ירצה על דרך אומרו (תהלים קטז) כוס ישועות וגוי' ובשם י"י אקרא צרה ויגון וגוי' ובשם וגוי', ודרשו ז"ל (ברכות ס' ב) מברכין על הרעה בשמחה כשם וכו', והטעם כי בחינת המוסר מה' אינו אלא לצד הטוב והחסד, והוא אומר אנכי ה' פירוש מדת החסד והרחמים אפילו בזמן אלהיך פירוש שאני מיסרך:

הסבר פסוק שמע ישראל והמנהג לכסות העיניים:

ובזה נראה לבאר מדוע כשאומרים שמע ישראל מכסים את העיניים? ועוד מדוע בקי"ש אומרים ה' אלוקינו מדת דין ורחמים? אלא כונת הדבר שאנו מאמנים שהן מידת הרחמים והן מידת הדין הכל בין עונש ובין שכר כולן ה' אחד כולם רחמים על האדם, ולכן סוגרים העיניים לרמוז כי האדם צריך לדעת שאינו רואה את האמת כיון שהעיניים שלנו קצרות ראייה ומה שחושבים שהוא רע הוא הטוב ומה שחושבים שהוא טוב יתכן והוא רע, ולכן כל אחד צריך לחזק עצמו באמונה בהי"ת שכל מאן דעביד רחמנא לטב עביד.

כיצד נגאלו אחרי רד"ו כאשר הגזירה ארבע מאות שנה

וסוד הדבר שגם אותו דין הוא טובת האדם וממנו תצמח הגאולה כעין אשר היה עם בני"ו היות והגזרה היתה ארבע מאות שנה, ובאמת כתוב בשמות פרק יב (מ) ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה: (מא) ויהי מקץ שלשים שנה וארבע מאות שנה ויהי בעצם היום הזה יצאו כל צבאות יקוק מארץ מצרים: ומאידך מבואר החשבון בפסיקתא זוטרתא (לקח טוב) שמות פרשת בא פרק יב סימן מ, וכן מבואר בתרגום יונתן שמות פרשת בא פרק יב פסוק מ, שבפועל היו במצרים רק רד"ו שנים? אולם ההסבר לכך מה עשה הקב"ה קיצר הזמן עיי"ו קושי השעבוד בכדי לזרז את יציאתו, והיינו שעבדו בתקופה קצרה מה שהיה צריך לעבוד במשך ארבע מאות שנה, נמצא שאותן צרות הן סיבת זירוז הגאולה ומה התלונות שמשם מתלונן, ולפי"ו נמצא שהקב"ה השיב לו תשובה בזה שאמר לו דאלוקים הוא גם ה', וזהו שאמר הקב"ה למשה הרי לאבות לא נגלתי בשם הויה שהיא מידת הרחמים ובכל זאת האמינו.

הרמז שנאמר והוצאתי אתכם "מתחת" סבלת

ובזה מובן משי"כ והוצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים, והצלתי אתכם מעבדתם, וכו' וידעתם כי אני יקוק אלהיכם המוציא אתכם מתחת סבלת מצרים: ויש לדקדק בלשון הפסוק שתיבת "מתחת" מיותרת? אולם כוונת התורה להדגיש שמתחת אותו סבל מסתתרת הגאולה כי הן הסיבה לקיצור הגזרה של הגלות, ולכן כותבת התורה מתחת לרמוז כי האדם יראה מה שגלוי לעיניים ואינו רואה את הנסתר מתחת לסבל זירוז הגאולה.

עיר התורה שקרובה אליך

מרדכי מלכא

רב ואב"ד עיה"ק אלעד ת"ו

יו"ר ועדת סת"ם העולמית

הרבנות הראשית לישראל

לשכת הרבנות הראשית אלעד. ראש העין. הרצליה

בד"צ אלעד*בתי הוראה*שרותי דת*רישום נישואין*כשרות*מקואות*עירובין

The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

יסוד רבי עקיבא כל דעביד רחמנא לטב:

ויסוד זה שצריך האדם לחשוב ולדבר חיובי, וכמשפט השגור בפי בני אדם תחשוב טוב יהיה טוב, נלמד במסכת ברכות דף ס ע"ב אמר רב הונא אמר רב משום רבי מאיר וכן תנא משמיה דרבי עקיבא לעולם יהא אדם רגיל לומר כל דעביד רחמנא לטב עביד כי הא דרבי עקיבא דהוה קאזיל באורחא מטא להאיא מתא בעא אושפיזא לא יהבי ליה אמר כל דעביד רחמנא לטב, אזל ובת בדברא והוה בהדיה תרנגולא וחמרא ושרגא, אתא זיקא כבייה לשרגא, אתא שונרא אכליה לתרנגולא, אתא אריה אכליה לחמרא, אמר כל דעביד רחמנא לטב, ביה בליליא אתא גייסא שבייה למתא, אמר להו לאו אמרי לכו כל מה שעושה הקדוש ברוך הוא הכל לטובה: ופרש"י וז"ל לקבולינהו בשמחה לברך על מדת פורענות בלבב שלם עכ"ל:

ביאור הבא"ח שיש בזה סגולה באמירה ובמחשבה חיובית:

וכתב הבא"ח בספר בנייהו וז"ל שם אמר להו היינו דאמרי כל דעבדין משמייא לטב. יש להקשות מה חידוש קאמר להו עתה, והלא כבר אמר כן מתחלה על כל דבר ודבר שאירע לו ושמעו זאת ממנו? ונראה לי בס"ד כונתו לומר כי האדם שפותח פיו לטובה אפילו אם נגזרה עליו גזירה לרעה אפשר שתתבטל, ולכן אמר מה שאתם רואין עתה שהכל נעשה לטובה היינו בשביל דאמרי לכו מעיקרא על כל דבר שנעשה דעבדי משמייא לטב, ועל כן פתחון פי שפתחתי לטובה גרם שיהיה הדבר הטובה באמת, ורצה ללמדם בזה שיהיו מורגלים לפתוח פיהם לטובה על כל דבר אף על פי שנראה שהוא רעה: וכוון הבא"ח בזה למה שכתב המהר"ל מפ"ג בספר נתיבות עולם באהבת השם פ"א, וכן בנתיבי הביטחון פ"א בא"ד וז"ל ולכך יהא אדם רגיל לומר כל מה דעביד רחמנא לטב עביד, וכאשר יאמר על הדבר שנראה רע והוא בוטח בו יתב' שהוא לטובה אז יתן הש"י אותו רע לטובה עכ"ל. וכן כתב סגנון של ישראל הרב יצחק מברדיצוב בספרו קדושת הלוי בפרשת וישב וז"ל בא"ד ויאמר כל מה דעביד רחמנא- לטב עביד (שם ס:): ויבטח ויאמין שיש בזה טובה גדולה כי מאתו לזה תצא רעה חס ושלום כנחום איש גם זו שברוב הבטחתו ואמונתו בו יתברך אמר על כל דבר גם זו לטובה (תענית כא) ובה הוא ממתיק הדיני מעליו והופך אותם לרחמים ועושה מרע טוב עכ"ל.

ובזה מובן מעשה של הלל במסכת ברכות דף ס ע"א תנו רבנן, מעשה בהלל הזקן שהיה בא בדרך ושמע קול צוחה בעיר, אמר: מובטח אני שאין זה בתוך ביתי. ועליו הכתוב אומר משמועה רעה לא יירא נכון לבו בטח בה'. שכבר הקשו כיצד הלל בטוח הרי המתפלל על כך הוי תפילת שווא? אולם הלל הנהיג לומר כל דעביד רחמנא לטב עביד כסגולה להפך את הרע לטוב. וממנו למדו חוני המעגל ורבי עקיבא שהן תלמידי תלמידיו.

דברי הז"ל על טעות הבנת האדם:

והדבר מתבאר עפ"י מה דאיתא בגמרא פסחים דף נ ע"א והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד, אטו האידינא לאו אחד הוא? אמר רבי אחא בר חנינא לא כעולם הזה העולם הבא, העולם הזה על בשורות טובות אומר ברוך הטוב והמטיב, ועל בשורות רעות אומר ברוך דיין האמת, לעולם הבא כולו הטוב והמטיב ע"כ. הרי שכאשר האדם נמצא בעוה"ב רואה את הכל שהוא טוב הכיצד, בהכרח שכל מה שנראה לנו רע זה מחוסר הבנתנו.

וכתב בספר דעת תבונות לרמח"ל סימן קע שלעתיד לבא ביום הדין הגדול יפרוש השי"ת ויראה לכל אדם את כל הנעשה עימו ויבין וישכיל את הנאמר עד כמה עמקו מחשבותיך. הרי שכאשר האדם מגיע לדרגת ביטחון בהשי"ת באמת יכול להבין ולראות כי הכל לטובה מעין עוה"ב.

משל המסילת ישירים פרק יט לביאור דברי ר"ע:

וז"ל אמנם וכו' האי היא - כל מאי דעבדין מן שמיא לטב (ברכות סי), וזה כי אפילו הצער ההוא הדוחק הנראה בעינינו רעה, איננו באמת אלא טובה אמיתית, וכמשל הרופא החותך את הבשר או את האבר שנפסד כדי שיבריא שאר הגוף ולא ימות, שאף על פי שהמעשה אכזרי לכאורה, אינו אלא רחמנות באמת להטיבו באחריתו, ולא יסיר החולה אהבתו מהרופא בעבור זה המעשה, אלא אדרבא יוסיף לאהבה אותו - כן הדבר הזה, כשיחשוב האדם שכל מה שהקב"ה עושה עמו לטובתו הוא עושה, בין שיהיה בגופו, בין שיהיה בממונו, ואף על פי שהוא אינו רואה ואינו מבין איך זה הוא טובתו, ודאי טובתו הוא, הנה לא תחלש אהבתו מפני כל דוחק או כל צער אלא אדרבא תגבר ונוספה בו תמיד.

מעשה עם הרמב"ן:

וכמסופר על הרמב"ן ששלח קמיע ביד אחד מתלמידיו שנטה למות בכדי שיפתחו לו את כל השערים וישאל שם כמה שאלות על הצרות והגזרות של הדור, כאשר חזר התלמיד לרמב"ן בחלומו אמר לו כאשר עלה לשם ראה שאין בכלל שאלות.

מדוע האדם טועה שזה רע:

ההסבר לזה מדוע האדם טועה כתב בספר דעת תבונות לרמח"ל סימן קכח וז"ל ובאמת תראי [הנשמה] שגם במעשים אין רע נמצא בעולם אלא חלקי הדברים טרם התחברם להשלמת הדבר, אך אין דבר מושלם שיהיה רע וכו' ע"כ. והיינו שכל החיסרון נובע מפני שהאדם אינו יכול לראות דבר מושלם כיון שפעמים שהדבר נשלם במשך זמן קצר אך פעמים שזה נשלם בזמן ארוך, מעין מגילת אסתר, מעין מכירת יוסף, מעין שיעבוד בניי במצרים, מעין מעשה דר"ע הנ"ל, אבל אחרי שנשלם הדבר מתברר כי הכל לטובה. וכן כתב החזו"א בספרו אמונה וביטחון שהדבר דומה לכפרי שנכנס למתפרה

עיר התורה שקרובה אליך

מרדכי מלכא

רב ואב"ד עיה"ק אלעד ת"ו

יו"ר ועדת סת"ם העולמית
הרבנות הראשית לישראל

לשכת הרבנות הראשית אלעד. ראש העין. הרצליה

בד"צ אלעד*בתי הוראה*שרותי דת*רישום נישואין*כשרות*מקואות*עירובין

The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

ורואה את החייט כיצד לוקח בד יקר ערך וגוזר אותו לחתיכות ונדמה לו כי הוא משחית את הבד כי מימיו לא ראה כיצד החייט תופר ורק רואה את השלב הראשון, אולם כאשר יראה מתחילה עד סוף הרי יראה עד כמה החייט פועל בצורה הכי טובה, כן האדם כלפי מעשיו של השי"ת אינו רואה את הסוף אלא את ההתחלה ולא רואה את התכלית ולכן נראה לעיננו רע ורק מי שיכול או זוכה לראות את הסוף מבין שהכל לטובתו.

מעשה עם שני סוחרים שהלכו להפליג:

וכעין המסופר בגמרא נדה דף לא ע"א דרש רב יוסף מאי דכתיב אודך ה' כי אנפת בי ישוב אפך ותנחמני במה הכתוב מדבר בשני בני אדם שיצאו לסחורה ישב לו קוץ לאחד מהן התחיל מחרף ומגדף לימים שמע שטבעה ספינתו של חברו בים התחיל מודה ומשבח לכך נאמר ישוב אפך ותנחמני, והיינו דאמר רבי אלעזר מאי דכתיב עושה נפלאות (גדולות) לבדו וברוך שם כבודו לעולם אפילו בעל הנס אינו מכיר בנסו. הרי שאם היה רואה מתחילה את האסון היה רוקד משמחה וכל העצב שהיה בתחילה בגלל שראה רק חצי מעשה, כך הדבר אצל כל אדם רק שיש מעשה שרואים את הסוף והתכלית תוך זמן קצר ויש שרק אחרי זמן ארוך ויש אחרי דורות.

וכן מבואר בתענית כי המצב הטוב ביותר הוא כמו שהוא:

דאיתא במסכת תענית דף כג ע"ב תו רבי מני הוה שכיח קמיה דרבי יצחק בן אלישיב אמר ליה עתירי דבי חמי קא מצערו לי, אמר ליענו ואיענו, אמר קא דחקו לי, אמר ליעתרו ואיעתרו, אמר לא מיקבלי עלי אינשי ביתי, אמר ליה מה שמה חנה תתייפי חנה ונתייפת, אמר ליה קא מגנדרא עלי, אמר ליה אי הכי תחזור חנה לשחרוריתה וחזרה חנה לשחרוריתה: **וכתב בספר כיצד לשמוח** שהגמרא מלמדת אותנו כי בעצם לאדם נדמה שמצב אחר יהיה יותר טוב ולכן הראה לו הצדיק כי מצב אחר רק יותר גרוע וכן הדבר אצל כל אדם עושה השי"ת את הטוב ביותר עבורו.

מעשה בהלצה לאריכות ימים:

ומביא שם מעשה בזקן צדיק מנוברדוק שהאריך ימים מעל מאה שאלו אותו במה זכה לאריכות ימים והשיב להם בהלצה כי לי אין שאלות על השי"ת למה ככה וכדומא, אבל בני אדם ששואלים על הנהגתו יתברך שאלות לוקחים אותם למעלה בכדי להשיב להם תשובות.

מעשה עם הגר"א:

וכן מסופר על הגר"א שנפטרה ביתו יום לפני חתונתה והגר"א קיבל עליו את הדין באהבה, ובאה אימו בחלום ואמרה לו שאילו היה יודע איזה נחת רוח עשית בשמים מהתנהגותך בפטירת הבת היית רוקד יותר מריקוד של החתונה בלוייה.

מעשה שהיה

ובכדי לבאר עניין הפרשה נקדים מעשה שהיה עם נהג מונית שהתחיל להתחזק ולחזור בתשובה והנה פעם אחד לקח נוסע לבית חולים הדסה עין כרם לאחר שהגיע כמובן הנוסע שילם וירד, חשב לעצמו האם לחזור לעיר או להמתין מעט אולי יצליח למצא נוסע אחר לעיר כך שלא יחזור ריק, החליט להתעכב וממתין שמה ימצא נוסע והנה עוברים חמש דקות ועשר דקות ורבע שעה ועדיין לא מוצא נוסע ועדיין מתעכב באמרו אולי הרגע יגיע נוסע וכך נמשכה המתנתו במקום שלושת רבעי שעה והנה הגיע מונית עם נוסע לבית חולים הוריד את הנוסע ובדיוק יצא אדם מהבית חולים שרצה מונית לנסוע לעיר וראה אותה מונית שהגיעה כעת ועלה אליה מיד ונסעו, אותו נהג כעס מאוד איך הוא חוטף נוסע הרי הוא ממתין שלושת רבעי שעה, חשב לרדוף אחריו ולחסום אותו, אך בהיותו והתחיל לחזור בתשובה היה הולך לשמוע שיעורי תורה וזכר בדברי הרב שאין אדם נוגע במה שמגיע לחברו וחבל שילך להילחם על הנוסע, והנה בעודו מהרהר עם עצמו יצא איזה דיפלומט מהבית חולים וניגש למונית ושאלו שהוא צריך נסיעה לצפון הלוך וחזור עם המתנה שעתיים במקום האם מסכים, הנהג שמח כמובן והסכים, נשאל כמה יעלה חשב ואמר לנצל אותו ואמר לו אלף, הדיפלומט הסכים ועלה למונית ועשה את הנסיעה ונח שם שעתיים והחזירו הנוסע הוציא לו מעטפה ושילם לנהג, ירד הנוסע ופתח הנהג את המעטפה ורואה בתוכה אלף דולר כי הדיפלומט הבין אלף דולר והוא התכוון על אלף שקל, חשב לעצמו שאם היה נלחם עם אותו נהג על הנוסע והיה לוקח ממנו הנוסע היה עושה נסיעה של חמישים שמונים ₪ והנה בגלל האמונה שחזק עצמו ראה תיכף ומיד שזה היה לטובתו והרויח אלף דולר. בדומה לכך הקב"ה תובע את משה כדלקמן.

מנהג זה הוא הלכה לכל אדם:

ודבר זה אינו חסידות אלא הלכה לכל אדם כאשר נפסק בשולחן ערוך אורח חיים סימן רל סעיף ה לעולם יהא אדם רגיל לומר: כל מה דעביד רחמנא, לטב עביד. ולענ"ד עניין יהיה רגיל לומר זו ההדגשה שצריך תמיד האדם להרגיל את עצמו לחושב טוב שהיה חשיבה חיובית וישמח תמיד בחצי כוס המלאה ולא ירגיל את עצמו להסתכל על חצי כוס הריקה ולהיות בצער, כיון שזה גורם לקטרוג על עצמו. וכך מסופר שהיה רגיל האדמו"ר של חב"ד לומר לכל אדם הנמצא בצרה תחשוב טוב יהיה טוב ובוזה התבטלו הרבה גזרות.

בידידות ואהבה
הצב"י מרדכי מלכא ס"ט